

31.12.2009

1763/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

HOVIOIKEUDEN TUOMIOTA EI ANNETTU MÄÄRÄAJASSA

1

KANTELU

Kantelijat arvostelivat 29.5. ja 29.5.2008 päivätyissä kirjeissään muun muassa Varkauden kärjäoikeuden ja kärjätuomari A:n menettelyä kauppahinnan alennusta ynnä muuta koskeneessa riita-asiassa, jossa kärjäoikeus antoi tuomion 2.2.2007. Erityisesti kantelijat kiinnittivät huomiota kärjätuomari An prosessinjohtoon ja käytökseen valmisteluistunnoissa 4.4. ja 1.6.2006 ja pääkäsittelyssä 11.–13.12.2006, joka kantelijoiden näkemyksen mukaan ilmensi asenteellisuutta. Kantelun mukaan kärjätuomari A keskeytti riita-asian kantajina olevien kantelijoiden asianajajan suorittaman kuulumistalon useaan kertaan, ja pääkäsittelyn nauhoitus katkaistiin kesken vastapuolen kuulumistalon. Kantelijat katsoivat, että kärjäoikeus ei antanut arvoa heidän asiassa esittämille todisteille.

Kantelijat kertoivat, että asian hovioikeuskäsittelyssä (pääkäsittely 8.1.–10.1.2008) käsittelijänä oli hovioikeudenlaamanni B. Kantelijat olivat kuulleet, että mainitut tuomarit olisivat toistensa serkkuja ja kysyivät, olisiko B:n tullut jäädä itsensä asiassa. Kantelijat arvostelivat myös hovioikeuden suorittamaa näytön arviointia. Kantelijoiden mielestä hovioikeuden ratkaisu nojaa täysin kärjäoikeuden tuomioon ja on siksi väärä, eikä hovioikeus perustellut tuomiotaan. Edelleen kantelijat arvostelivat sitä, että hovioikeus antoi tuomionsa vasta 29.4.2008, vaikka pääkäsittely oli pidetty jo tammikuussa.

Kantelijat pitivät asiassa annettua tuomiota vääränä ja toivoivat, että asia voitaisiin ottaa uuteen käsittelyyn.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 2 momentin mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla.

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 15 c §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen on valmisteluistunnossa tehtävä 19 §:ssä säädettyjen valmistelun tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeelliset kysymykset.

Mainitun 19 §:n mukaan valmistelussa on selvitettävä:

- 1) asianosaisten vaatimukset ja niiden perusteet;
- 2) mistä asianosaiset ovat erimielisiä;
- 3) mitä todisteita tullaan esittämään ja mitä kullakin todisteella aiotaan näyttää toteen; sekä
- 4) onko edellytyksiä sovinnolle.

Oikeudenkäymiskaaren 6 luvun 2 a §:n 1 momentin mukaan tuomioistuimen on valvottava, että asian käsittelyssä noudatetaan selvyyttä ja järjestystä. Pykälän 2 momentin mukaan tuomioistuimen tulee myös valvoa, että asia tulee perusteellisesti käsitellyksi eikä asiaan sekoiteta mitään siihen kuulumatonta. Jos asianosaisen esitys havaitaan epäselväksi tai epätäydelliseksi, tuomioistuimen on tehtävä hänelle riitakysymysten selvittämistä varten tarpeelliset kysymykset.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 7 §:n mukaan, jos todiste, jonka asianosainen tahtoo esittää, koskee seikkaa, joka on asiaan vaikuttamaton tai selvitetty, tahi jos näyttö on huomattavasti vähemmällä vaivalla tai kustannuksella saatavissa toisella tavoin, älköön oikeus salliko todisteen esittämistä. Sanotun luvun 33 §:n 5 momentin mukaan tuomioistuimen tulee evätä ilmeisesti asiaan kuulumattomat taikka eksyttävät tai muuten sopimattomat kysymykset.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuden ratkaisu julistetaan päätösneuvottelun päätyttyä tai annetaan hovioikeuden kansliassa. Julistettu ratkaisu päivätään julistamispäivälle ja kansliassa annettu ratkaisu sille päivälle, jona se on asianosaisten saatavissa.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan tuomio ja lopullinen päätös on annettava 30 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

3.2

Selvitysten sisältö

Käräjätuomari A kertoi selvityksessään, että hänen muistikuvansa mukaan kiinteistön virhettä ym. koskeneen riita-asian valmisteluistunnot sujuivat täysin normaalisti A:n kirjallisen valmistelun pohjalta laatiman yhteenvedon pohjalta. Ensimmäisen valmisteluistunnon pöytäkirjan merkinnöistä ei A:n käsityksen mukaan voi päätellä, että kantelijat olisivat ainakaan tuossa vaiheessa epäilleet hänen esteettömyyttään asiassa.

Toisen valmisteluistunnon pöytäkirjassa asianosaisten yksimielisyys- ja erimielisyyskohtia oli täsmennetty, ja siihen oli merkitty eräitä asianosaisten vetoamia uusia todisteita. Käräjätuomari A piti mahdollisena sitä, että hän on jossakin vaiheessa toisessa valmisteluistunnossa asetellut sanansa väärin, koska valmistelun lopussa kantelijoiden puolelta vaadittiin asian ratkaisemista täysilukuisessa kokoonpanossa. Käräjätuomari A totesi, että valmisteluistunnot etenevät pääkäsittelyihin verrattuna normaalisti vapaammassa ilmapiirissä ja on mahdollista, että maallikko voi saada vapaasta keskustelusta väärän käsityksen.

Käräjätuomari A totesi, että molempien asianosaisten avustajat ovat paikkakunnalla pitkään asianajoa harjoittaneita asianajajia. Suhteella kumpaankaan avustajaan ei ole selvityksen mukaan ollut mitään vaikutusta asian ratkaisemisen kannalta.

A kertoi, että oikeudenkäymiskaaren ohjeen mukaisesti hänellä on tapana istuntojen lopussa esittää aina uudelleen sovinnon mahdollisuutta. Hän kertoi, että kantelussa A:n sanomaksi väitetty lause ("ettei tarvitse kuunnella [todistajanne] koottuja selityksiä") ei tunnu millään tavalla tutulta.

A katsoi, että hän on käsitellyt, harkinnut ja ratkaissut asian parhaan ymmärryksensä mukaisesti. Pääasian suhteen hänen kanssaan samalla kannalla ovat olleet käräjäoikeuden kokoonpanoon kuuluneet kaksi muuta tuomaria samoin kuin hovioikeuden osasto.

Prosessinjohdon osalta käräjätuomari A kertoi, että hän on kantelussa esitettyjen väitteiden johdosta kuunnellut äänitykset vastaajan kuulustelusta. Sen perusteella A katsoi, että kantelussa esitetyt väitteet eivät pidä paikkaansa. Vastaajia kuultiin istunnossa 11.12.2006 selvitykseen oheistetun salikuuntelun aikatauluuettelon mukaisesti. [---] kuuleminen kesti lähes 33 minuuttia ja [---] kuuleminen kesti alle seitsemän ja puoli minuuttia. Kummallekin kysymyksiä esitti eniten kantelijoiden avustaja, vaikka [---] oli nimennyt kuultavaksi heidän oma avustajansa. Kummankaan kuulustelun aikana äänitystä ei ole katkaistu, eikä käräjätuomari A ole kummankaan kuulustelun aikana keskeyttänyt kehtään kysymyksen esittäjää. Käräjätuomari A katsoi johtaneensa prosessia asianmukaisella tavalla.

Varkauden käräjäoikeuden **laamanni C** totesi lausuntonaan, ettei hänellä ole omakohtaisia havaintoja kantelussa tarkoitetuista tapahtumista. C:n näkemyksen mukaan käräjäoikeuden tuomion perusteella ei voi todeta, että asiaa ja siihen liittyvää varsin laajaa todistelua olisi käsitelty ja arvioitu jollain lailla puolueellisesti.

Itä-Suomen hovioikeuden ratkaisukokoonpanoon kuuluneet hovioikeudenlaamanni B, hovioikeudenneuvos D ja hovioikeudenneuvos E sekä asian valmistelijana toiminut F kertoivat yhteisessä selvityksessään, että valmistelusta vastaava jäsen (D) on määrännyt asiassa toimitettavaksi pääkäsittelyn 8.–10.1.2008.

Selvityksen mukaan päätösneuvottelut aloitettiin heti 10.1.2008, ja niitä jatkettiin 11., 14. ja 17.1.2008. Päätösneuvotteluiden yhteydessä asian valmistelijalle annettiin suulliset ohjeet tuomiokonseptin kirjoittamisesta. Valmistelija jätti laatimansa tuomiokonseptin tarkastettavaksi 30.1.2008. Tuomiokonseptin tarkastaminen aloitettiin ratkaisukokoonpanon toimesta 8.2.2008 ja tarkastamista jatkettiin 11. ja 25.2. sekä 3. ja 12.3.2008. Tarkastusten aikana tuomiokonseptia korjattiin ja valmistelijalle annettiin lisää kirjoitusohjeita. Tuomiokonsepti saatiin valmiiksi 31.3.2008, minkä jälkeen siitä laadittiin heti taltio. Ratkaisukokoonpano allekirjoitti taltion 7.4.2008 mennessä, jolloin se toimitettiin hovioikeuden presidentille tarkastusta varten.

Selvityksen mukaan ratkaisukokoonpanoon kuuluneet olivat lomalla osan pääkäsittelyn ja tuomion antamisen välisestä ajasta. B oli lomalla 13.–27.3.2008, D 31.3.–15.4.2008 ja E 14.–15.2. ja 17.–20.3.2008. Asian valmistelija oli lomalla 13.–20.3.2008.

Selvityksenantajat katsoivat, että asian käsittely on ollut asianmukaista. Asianosaisille ilmoitettiin 10.1.2008 pääkäsittelyssä, että tuomio asiassa annetaan myöhemmin. Selvityksen mukaan näin menetellään silloin kun asiassa on selvää, ettei tuomiota voida antaa 30 päivässä. Käytännössä

asianosaisille pyritään tällöin ilmoittamaan, jos mahdollista, arvio tuomion antamisen ajankohdasta. Tässä asiassa tällaista arvioita ei ole voitu pääkäsittelyssä ilmoittaa asian laatu ja laajuus huomioon ottaen.

Ratkaisukokoonpano viittasi siihen, ettei oikeudenkäymiskaassa ole hovioikeuden osalta säännöstä siitä, että käsittelyn päättyessä saapuvilla oleville asianosaisille olisi ilmoitettava tuomion antamispäivä. Selvityksenantajat katsoivat, ettei tuomion antamista ole tässä tapauksessa aiheettomasti viivytetty.

Ratkaisukokoonpano totesi, että B ja A eivät ole oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja läheisiä sukulaisia, ja että B ei ole ollut asiassa esteellinen. Lisäksi selvityksessä otettiin kantaa ratkaisun sisällöstä esitettyihin väitteisiin.

Itä-Suomen **hovioikeuden presidentti** yhtyi lausunnossaan selvityksessä esitettyyn. Hän piti asiaa vaikeusasteeltaan ja laajuudeltaan sellaisena, että tuomion antaminen 30 päivässä ei ole ollut mahdollista. Myös vuosilomat ovat osaltaan viivyttäneet tuomion antamista. Viime vaiheessa vähäistä lisäviivytystä ovat aiheuttaneet myös presidentin (kuusi työpäivää) sekä hänen kolme virkamatkaansa, jotka ovat vienneet yhteensä viisi työpäivää.

Vastineessaan kantelijat kertoivat asianajajansa kertoneen heille jo ensimmäisen valmisteluistunnon jälkeen, että asiassa kannattaisi pyytää kolmen tuomarin kokoonpanoa. Käräjäsali ei ole paikka rennolle keskustelulle tai huumorille. Kantelijat pitivät kiinni väitteestään siitä, että kärjätuomari A oli sanonut, että tehdään sovinto, ettei tarvitse kuunnella [päätodistajanne] koottuja selityksiä. Kantelijat kertoivat kärjätuomari A:n vielä sanoneen, että asiaa on vielä aikaa miettiä yö, ja että ilmoitatte vaikka yöllä, niin [--] ilmoitetaan, ettei tarvitse tulla. Myös väite siitä, että kantelijoiden asianajaja keskeytettiin useita kertoja, pitää edelleen paikkansa. Kantelijat kertoivat, että A sanoi heidän asianajajalleen useita kertoja, ettei vastaajien asianajaja sitä tarkoittanut tai ei noin sanonut. Kantelijat arvostelivat edelleen tuomioistuinten suorittamaa näytön arviointia ja tiedustelivat tuomion purkamisen ja uuden käsittelyn mahdollisuutta.

3.3

Kannanotto

3.3.1

Varkauden kärjäoikeuden menettely

Totean, että tuomarin asema edellyttää korostuneen asianmukaista käytöstä. Menettelyvaatimus perustuu erityisesti jutun asianosaisten kokeman oikeudenmukaisuuden toteuttamiseen ja turvaamiseen. Tätä kautta perustuslain 21 §:n takaaman oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisella on vaikutusta valtion virkamieslain mukaiseen tuomarin käyttäytymisvelvoitteen sisältöön.

Oikeuden puheenjohtajana kärjätuomari A on vastannut oikeudenkäynnin kulusta ja muun ohessa edellä mainitussa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 19 §:ssä mainittujen asioiden selvittämisestä. Totean, että valmisteluistunto on pääsääntöisesti vapaamuotoisempi, enemmän keskustelevampi tilaisuus kuin pääkäsittely. Valmisteluistunnossakin asian käsittelyn tulee paitsi olla puolueetonta myös näyttää siltä. Tuomarin tulee siten pyrkiä siihen, että asianosaiset myös kokevat prosessin johdon oikeudenmukaiseksi ja puolueettomaksi.

Kantelun perusteella kärjätuomari A ei näytä onnistuneen prosessinjohdossaan viimeksi mainitussa suhteessa. Selvityksessään A piti mahdollisena, että hän on saattanut toisessa valmisteluistunnossa asetella sanansa jotenkin väärin. Käytettävissäni oleva selvitys ei kuitenkaan osoita, että hän olisi toiminut virkavelvollisuuksiensa vastaisesti. Näin ollen kantelukirjoitus ei tältä osin anna aihetta enempiin toimenpiteisiin puoleltani.

Kärjätuomari A kiisti selvityksessään sen, että pääkäsittelyn äänittäminen olisi keskeytetty. Minulla ei ole aihetta epäillä selvityksen paikkansa pitävyyttä.

Kärjäoikeuden puheenjohtaja vastaa oikeudenkäynnin kulusta. Prosessia johtaessaan puheenjohtajalla on harkintavaltaa muiden ohessa sen suhteen, milloin hän katsoo aiheelliseksi evätä edellä selostetussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä kuvatut kysymykset tai rajoittaa asiassa esitettävää todistelua. Tällaisiin prosessinjohtollisiin toimenpiteisiin vaikuttavat muiden ohessa puheenjohtajan käsitys esitettyjen kysymysten laadusta ja niiden merkityksestä asian selvittämiseen. Tuomioistuimella on oikeus ja velvollisuuskin pohtia ja rajata oikeudenkäynnissä esitettävää todistelua siten, ettei asiassa esitetä sellaista todistelua, mikä ei tuomioistuimen käsityksen mukaan ole asian ratkaisun kannalta oleellista.

Selvityksessään kärjätuomari A kiisti keskeyttäneensä kysymysten esittäjiä kummankaan vastajan kuulustelussa. Selvitys ja kärjätuomarin prosessinjohtoon kuuluva laaja harkintavalta huomioon ottaen katson, että asiassa ei ole tullut ilmi oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää virheellistä tai lainvastaista menettelyä.

3.3.2

Hovioikeuden tuomion antamisajankohta

Selvityksen mukaan hovioikeuden päätösneuvottelu on pidetty asiassa laissa edellytetyin tavoin välittömästi pääkäsittelyn päätyttyä. Tältä osin asiassa ei ole menetelty virheellisesti.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukainen 30 päivän määräaika tuomion antamiseksi ei ole ehdoton, vaan erityisestä syystä – kuten jutun laajuuden vuoksi – tuomio voidaan antaa myöhemminkin.

Totean, että apulaisoikeuskansleri on 22.10.2008 antamassaan päätöksessä (dnro 34/31/06) kiinnittänyt Itä-Suomen hovioikeuden huomiota oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentissa säädetyn määräajan noudattamiseen tuomiota annettaessa. Tuossa tapauksessa tuomio oli annettu noin kolme ja puoli kuukautta pääkäsittelyn jälkeen. Kyseessä olevaan asiakokonaisuuteen liittyy vaikeita tosiasia- ja oikeuskysymyksiä. Apulaisoikeuskansleri totesi lähemmin seuraavaa:

"Tuomion antamisen ajankohdasta on oikeudenkäymiskaaressa selkeästi edellä mainituin tavoin [oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentti] säädetty. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että menettelyä, jossa päätösneuvottelut tosiasiallisesti jatkuisivat niin sanotun konseptikierron aikana jopa usean kuukauden ajan pääkäsittelyn päättymisen jälkeen ei voida pitää kyseisen oikeudenkäymiskaaren säännöksen mukaisena. Kantelijan tapauksessa tuomio on annettu 3 kk 17 päivää pääkäsittelyn toimittamisen jälkeen. Laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle on siten ylitetty huomattavasti."

Totean edelleen, että olen 19.12.2008 antamassani päätöksessä (dnro 3285/4/07) saattanut Helsingin hovioikeuden tietoon käsitykseni siitä, että lopullisen päätöksen antamista vasta neljä kuukautta laissa asetetun 30 päivän pääsäännön jälkeen ja siis noin viiden kuukauden kuluttua pääkäsittelystä ei voida pitää oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaisena menettelyä. Katsoin, että tuomion antamisen viipymistä ei voi lähtökohtaisesti oikeuttaa tuomioistuimen sisäisiin työjärjestelyihin liittyvillä seikoilla.

Käsillä olevassa asiassa hovioikeuden tuomio annettiin noin kolmen kuukauden ja kolmen viikon kuluttua pääkäsittelyn päättymisestä. Konseptin tarkastusta on selvityksen mukaan suoritettu päätöskonseptin valmistumisen (30.1.2008) jälkeen kaikkiaan viisi kertaa (8.2., 11.2., 25.2., 3.3. ja 12.3.), ennen kuin tuomiokonsepti on valmistunut 31.3.2008. Vähintään yksi ratkaisukokoonpanoon kuuluneista henkilöistä on ollut vuosilomalla maaliskuun puolivälin ja huhtikuun puolenvälin välisenä aikana. Tämän jälkeen hovioikeuden presidentin vuosiloma ja virkamatkat ovat vieneet yhteensä 11 työpäivää.

Hovioikeuden ratkaisun antamisen kestoon vaikuttavat muun muassa käsiteltävänä olevan asian laatu ja laajuus sekä velvollisuus perustella tuomio huolellisesti. Perusteluiden laatiminen vie luonnollisesti aikaa laajassa ja monimutkaisessa asiassa, jollaisena käsitykseni mukaan myös käsillä olevaa asiaa voidaan pitää. Perusteluvellisuuden noudattaminen on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisiä tekijöitä, minkä lisäksi tuomioiden hyvä perusteleminen on tärkeää tuomioistuintaloksen nauttiman yleisen arvostuksen kannalta. Toisaalta asianosaisten oikeusturva ja yhtenä sen osana oleva oikeus oikeudenkäynnin viivytyksettömään järjestämiseen edellyttää, että asian kokonaiskäsittelyaika pysyy kohtuullisena. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin selkeä säännös tuomion antamisajankohdasta toteuttaa osaltaan asianosaisten oikeusturvaa.

Tässä tapauksessa laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle on ylitetty huomattavasti. Niin sanottu konseptikierto on kestänyt yli puolitoista kuukautta, ja aikaa tuomion antamiseen on kulunut vielä taltion allekirjoittamisen jälkeen noin kolme viikkoa.

Käsillä olevassa asiassa ei ole nähdäkseni tuotu esille seikkoja, jotka täyttäisivät lain edellytykset siitä, että ratkaisua "ei voida erityisestä syystä antaa" 30 päivän määräajassa ja että ratkaisu on annettava "niin pian kuin mahdollista". Menettely ei ole ollut omiaan toteuttamaan perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta viivytyksettä tapahtuvaan oikeudenkäyntiin. Saatan tämän käsitykseni hovioikeuden ratkaisukokoonpanon tietoon.

3.3.3

Hovioikeuden ratkaisukokoonpanoon esteettömyys

Selvityksen mukaan hovioikeudenlaamanni B ja käräjätuomari A eivät ole oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 7 §:ssä tarkoitettuja sukulaisia. Minulla ei ole aihetta epäillä selvitystä. Asiassa ei tältä osin ole menetelty virheellisesti.

3.3.4

Pääasian ratkaisu ja tuomion perusteleminen

Näytön arvioinnista esitettyjen väitteiden johdosta totean seuraavaa. Suomen perustuslain (731/1999) 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Niillä on lainkäyttöasioissa lähtökohtaisesti laaja harkintavalta.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 4 §:n mukaan tuomio on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Perusteluissa on myös selostettava, millä perusteella riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.

Myös ratkaisuperusteita laatiessaan ja erityisesti näyttökysymyksiä perustellessaan tuomioistuimilla on laaja harkintavalta. Käytettävissäni olevan aineiston valossa en katso, että asiassa olisi menetetty tuomion perusteluiden kirjoittamisessa puolueellisesti tai muuten virheellisesti.

Näytön arvioinnista ja tulkinnasta voidaan usein olla perustellusti eri mieltä. Katson, että käsillä olevassa asiassa Varkauden käräjäoikeus ja Itä-Suomen hovioikeus ovat ratkaisseet asian harkintavaltansa rajoissa. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten tuomioistuin on käyttänyt tätä harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Oikeusasiamies ei myöskään voi muuttaa tai kumota tuomioistuinten ratkaisuja.

Lainvoimaisen tuomion purkamisesta säädetään oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa. Minulla ei ole mahdollisuutta ottaa kantaa siihen, olisiko mahdollisella purkuhakemuksella menestymisen mahdollisuuksia.

4

TOIMENPITEET

Asia ei anna puoleltani aihetta muuhun kuin että lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Itä-Suomen hovioikeudelle edellä kohdassa 3.3.2 mainitussa tarkoituksessa.